

ניתן לסלק את הטומאה ממקום זה שיחזור ויתקדש בקדושת הארץ. ואברהם אבינו לא רצה לקבור את שרה הק' בארץ טמאה, ע"כ ביקש לשלם בכסף מלא עבור מקום קבורתה כדי לסלק משם את טומאת הגויים, ורק אחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו אל מערת שדה המכפלה. וזה שמזכיר "אחוזת קבר", שמקום קבורתה צריך גם הוא להיות קדוש, וצריך מתחילה להסיר הימנו את טומאת העמים ע"י שיקנו אותו בכסף מלא.

עוד י"ל בטעם שמיאן אברהם במתנה וביקש דוקא לקנות בכסף מלא, שהוא כמאה"כ (משלי טו) ושונא מתנות יחיה, שכל דבר שבקדושה צריך להיות בכסף מלא ומתנה היא דבר שנאו. והוא כדאיתא בחז"ל (יומא כח:): שקיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שלכאו' מנין ידע את התורה, אלא שקיים את כל התורה ע"ד מאה"כ ועשית הישר והטוב בעיני ה'. וכמו שפירש הרה"ק המגיד הגדול ממזריץ זי"ע מד"א בגמ' (שבת לא.) תשובת הלל לגר שבקש ממנו למדני כל התורה כולה על רגל אחת, שא"ל מאי דסני עלך לחברך לא תעביד. ופירש הרה"מ "לחברך" מלשון חיבור, כלומר מאי דסני עלך להתחברותך עם הקב"ה זאת לא תעביד. זה הכלל שנתן לו לכל התורה ולכל המצוות, כמאה"כ ועשית הישר והטוב בעיני ה', שיעשה רק מה שאהוב ורצוי לפניו ית', ולא תעביד

מה שאינו טוב וישר בעיני ה', מה ששנאו בעיניו ית' וסני להתחברותך עם השי"ת, זה כלל כל המצוות עשה ולא תעשה. ובכלל זה דסני עלך לחברך נכללים כל עניני מדות, דאף שלא נתפרש ענין המדות בתורה הריהם בכלל ועשית הישר והטוב, שמדות טובות הם הטוב והישר בעיני ה' ומקרבות יהודי להשי"ת, ואילו מדות רעות הם סני להתחברותך. והנה מהיכן ידע יהודי מהו הטוב והישר בעיני ה' ומה אינו רצוי בעיני ה', הכלל בזה הוא נשמת אדם תלמדנו, שנשמת יהודי היא חלק אל' ממעל ומלמדתו להרגיש מה אהוב וטוב בעיני ה' ומה שנאו לפניו ית'. וזהו ענין קיים אברהם אבינו את כל התורה עד שלא ניתנה, שמכח שיקול הדעת שנשמת אדם תלמדנו ידע בכל דבר מהו הישר והטוב בעיני ה' ומה סני עלך להתחברותך. והנה גם ענין שונא מתנות יחיה הוא בכלל זה, שקבלת מתנות אינה מן הטוב והישר, ולכן שונא מתנות אהוב הוא לפני השי"ת. וע"כ ביקש אברהם רק לקנות בכסף מלא, אף שבני חת רצו ליתן לו במתנה. וזאת באה התוה"ק ללמדנו בפרשה זו, שהשורש של קיים אברהם אבינו את כל התורה, הוא עשיית הישר והטוב בעיני ה', וזה שייך במיוחד בעניני מדות שמביאים יהודי לדביקות בה', וגם זה מגדר המדות הישרות לקנות בכסף מלא ולשונא מתנות, והר"ו בכלל ועשית הישר והטוב בעיני ה' הכולל את כל המדות הטובות שמביאות יהודי לדביקות בה'.

ואברהם זקן בא בימים

ואברהם זקן בא בימים. הנה לשון בא בימים לא מצינו בתורה אלא על אברהם אבינו, ויש להבין מה מוסיף באומרו בא בימים, הלא כבר נאמר זקן וכל זקן הוא בא בימים, וכמ"ד ויהי כי זקן יצחק ולא כתיב שהיה בא בימים. וכמ"כ ההמשך וה' ברך את אברהם בכל לא נמצא בשאר אבות. ועוד מצינו במיוחד באברהם שנאמר בו והיה ברכה, ובחז"ל (עי' ב"ר לט, יא) אמרו על זה, כל הנוגע באברהם אבינו

מתברך וכל הרואה את אברהם אבינו מתברך וכל העוסק בפרקמטיא עמו היה מתברך, וי"ל למה נזכר ענין זה רק באברהם אבינו, ומה ענינה של ברכה זו. עוד דרשו חז"ל (פסחים קיז:): בברכתו של אברהם אבינו, והיה ברכה, כך חותמין מגן אברהם, וגם זה צ"ב הרי בתחילת ברכת האבות מזכירין אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב, ומדוע באמת חותמין רק מגן אברהם ולא מגן אבות.

וי"ל דהפסוק ואברהם זקן בא בימים מכוון על מדתו של אברהם אבינו מדת החסד, שעליה נאמר בא בימים. וענינו בהקדם מאמר מרן הרה"ק מקוברין זי"ע (וכן איתא בשל"ה הק' סוף מס' פסחים), דיום שיהודי אינו עושה בו חסד לא נחשב כיום בחייו, כמרומז במאה"כ (תהלים נב) חסד א' כל היום, שבכל יום צריך יהודי לעשות מעשה חסד, ואם לאו אינו בגדר יום. ויש לבאר גודל דרגתה של מדת החסד, מדוע ישנו ענין זה דוקא במדת החסד יותר מכל שאר המדות, שגם כאשר יעסוק כל היום בתורה ומצוות כל שלא עשה בו מעשה חסד אינו נחשב לו ליום. משום שמדת החסד היא כדכתיב כי אמרתי עולם חסד יבנה, בנין העולם כולו הוא ע"י מדת החסד, שהקב"ה ברא את כל הבריאה במדת החסד כי מדרך הטוב להיטיב, וכל קיומה של הבריאה וכל קיום המין הוא במדת החסד שעולם חסד יבנה. וכשם שמדת החסד היא בנין העולם כך היפך החסד ח"ו הוא חורבן העולם. והדרך להמשיך חסד א"ל על האדם היא ע"י מדת החסד, כמאמר ז"ל (שבת קנא:): כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים. וכמד"א מהבעש"ט הק' עה"פ ה' צלך, שהנהגת השי"ת עם יהודי היא כדוגמת הצל, שכל מה שאדם עושה נראה בצל שלו, כך כביכול ה' צלך, וכאשר יהודי מתנהג במדת החסד כמ"כ מתנהגים עמו מן השמים בחסד. ואיתא בזוה"ק (ח"א קד.) דכאשר גוזרים על האדם גזרה מזמנין לו מן השמים עני או מצוה אחרת של חסד, שע"י החסד יומתקו הדינים מעליו ותבטל הגזרה.

והנה בריאת העולם מתחדשת בכל יום ויום, כמ' המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ועולם חסד יבנה, כשם שבתחילה נבראה כל הבריאה במדת החסד כמ"כ מעשה בראשית המתחדש בכל יום הוא ע"י מדת החסד. ובזה יתבאר הענין שיום שיהודי לא עשה בו חסד אינו נחשב ליום בחיים, שנתיחדה בזה מדת החסד משאר מצוות ומעש"ט, כאמור כי כל בנין העולם מושגת על חסד, והמתחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית הוא ע"י מדת החסד, וע"כ צריך יהודי בכל יום תמיד לעורר את מדת החסד. כי אנו זקוקים בכל יום לחסד מן השמים,

במאכל ומשתה ובכל שאר ענינים, שכולם הם מהמשכת חסד השי"ת, ואם ינטל מיהודי שפע החסד יהיה מוטל כאבן שאין לה הופכין, וע"י שיהודי עושה בכל יום מעשה חסד הריהו ממשיך עי"ז חסד, ויום שאינו עושה בו חסד אינו נחשב ליום, כי חסר לו האמצעי שעל ידו יומשך עליו החסד באותו היום. ואנו מוצאים במטבע התפלה שתקנו חז"ל בברכת ההודאה, על נסיך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהרים. בכל יום ויום יהודי זקוק לחסדי השי"ת בכל צעד ושעל בחייו, נסים ונפלאות ערב ובוקר וצהרים, ועל כל נשימה ונשימה תהלל י"ה, והדרך להמשיך זאת היא רק ע"י מדת החסד. ומדוייק בלשון על נסיך שבכל יום עמנו, היינו דברים שע"פ טבע א"א להנצל רק ע"י נס, שהאדם בעצמו אינו יודע כלל אלו גזירות נגזרו עליו וכמה נסים מתרחשים עמו דבר יום ביומו, ואין בעל הנס מכיר בניסו. וע"י החסד ממשיכים את נסיך ונפלאותיך שבכל יום וממתיקים כל הגזרות, שהחסד הוא יסוד בנין העולם, וכמו בכללות העולם כן גם בכל אדם שהוא עולם קטן בפנ"ע על מדת החסד יבנה עולמו. וזהו מאה"כ ואברהם זקן בא בימים, ואברהם זקן היינו מדת החסד היא בבחי' בא בימים, שאין מדת החסד כשאר מצוות שאינן נוהגות אלא בעתים ותנאים ידועים, אלא היא מצוה תמידית המוטלת על יהודי בכל יום, ויום שאינו עושה בו חסד אינו נחשב ליום בחיים, כי אין לו במה להמשיך חסד א"ל, שע"י החסד ממתיק את רוב גזירות ונסים שיהודי עובר בכל יום.

וזה גם ענין והיה ברכה שנאמר במיוחד לאברהם, שכל הרואה אותו וכל הנוגע בו מתברך, כי עולם חסד יבנה, והחסד הוא מקור הברכה לכל הברכות, וכיון שא"א היה בדרגה העילאית ביותר של מדת החסד, ע"כ היתה השפעת החסד על ידו גדולה ביותר, שהיה משפיע בהבטה עליו או בנגיעה בו בכדי להתברך. וכמו שההיפך מזה כאשר יש לאדם מחלה מדבקת קשה רח"ל, שכל המתקרב אליו ניזוק, ומדה טובה מרובה, שע"י מדת החסד המשיך א"א השפעת הברכה עד שכל הרואה אותו מתברך וכל הנוגע בו מתברך. וזה גם ענין ואברך זהו

קדשו, זה א"א שנאמר וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה'. פי' מי יעלה בהר ה', איך יש בכחו של יהודי להגיע להיות דבוק בה', ובפרט שבכל עניני מצוות שמקיים יש חשש פניות ומחשבות חוץ, ורק אברהם אבינו, דהיינו ע"י מדתו מדת החסד, יכול יהודי לעלות בהר ה' ולהיות דבוק בהשי"ת. וכמ"כ מי יקום במקום קדשו, שגם לאחר שעלה בהר ה' צריך שיהיה בכחו להשאר לעמוד שלא יפול שוב, וזהו ג"כ בכח מדת החסד שהוא ענין הדבק במדותיו, שע"י הדבקות במדותיו מגיע יהודי למדרגה העילאית ביותר של ובו תדבק, והוא יכול לעמוד במקום קדשו להיות כבר דבוק בו ית'.

ונכלל במאה"כ וה' ברך את אברהם בכל, שע"י החסד ממשיך ברכה בכל הענינים, הגשמיים וגם הרוחניים. כי עניני חסד שייכים הן בגשמיות, שעושה חסד בגשמיות, והן שעושה חסד ברוחניות, ומכח זה וה' ברך את אברהם בכל. והנה אי' בבית אברהם עה"פ וה' ברך את אברהם בכל, בכל ר"ת ברית כרתי לעיני, ברית כרתי לשפתי, ברית כרתי לאזני. שאברים אלו אין אדם שולט עליהם, וה' ברך את אברהם בכל שאפילו האברים שאינם ברשותו של אדם נמסרו בידו. וכמו שאמרו חז"ל (נדרים לב:) שבתחילה המליכו הקב"ה לא"א על רמ"ג אברים ולבסוף המליכו על רמ"ח אברים, אלו הן שתי עינים ושתי אזנים וכו'. ומפרש הר"ן שם, שבתחילה המליכו הקב"ה על אבריו שהם ברשותו ליוהר מעבירה, אבל עיניו ואזניו של אדם אינם ברשותו שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאזניו ישמע. ולבסוף כשנמול המליכו הקב"ה אפי' על אלו, שלא יסתכל ולא ישמע כי אם דבר מצוה. והיינו שעבודתו ויגיעתו וכל עשר הנסיונות היו בענינים המסורים בידו של אדם, אבל אח"כ וה' ברך את אברהם בכל, שנתן לו במתנה את הברכה לשלוט גם בענינים שאינם בידו של אדם כעינים פה ואזנים. וענינו כי יהודי העושה חסד ובמיוחד אם זה לשם שמים, זוכה לזה' ברך את אברהם בכל, שנכלל בזה גם ברכות רוחניות, ועד ענינים שאינם ברשותו של אדם, כי מדת החסד היא מקור הברכה בכל הענינים הגשמיים והרוחניים.

שאומרים אלקי אברהם וכו', והיה ברכה כך חותמין מגן אברהם, שהתחלה היא מדת החסד והסוף הוא מדת החסד, כי מדת החסד היא מקור הברכה בכל הענינים, ובך חותמין מגן אברהם, שזה יסוד בנין העולם.

ועוד בה בענין מדת החסד, דבכל המצוות שייך בהם פניות ומחשבות זרות הפוגמים במצוה, אך במדת החסד אינו כן, שאפי' אם יהודי עושה מעשה חסד עם פניות הרי קיים את המצוה, כדאי' בספה"ק הטעם דמקבל החסד הרי נהנה מזה, ואף שמצדו ישנם פניות, מעשה החסד פעל בשלימות, משא"כ בשאר המצוות שאם עושה אותם עם פניות הר"י חסרון בקיום המצוה שאינו בשלמות. וי"ל דזה נכלל במאמר מרן מקוברין זי"ע שיום שיהודי לא עשה בו מעשה חסד אינו נחשב יום. כי יהודי צריך לקיים לפחות מצוה אחת בכל יום בשלימות, וענין זה מתקיים במעשה החסד שכאמור יש בו שלימות גם אם נעשה בפניות, ולכך צריך לעשות כל יום חסד שע"י מקיים לכה"פ מצוה אחת בשלימות.

וענין נוסף למדת החסד שמשום כך היא בחי' בא בימים, שצריך לקיימה בכל יום ויום, דהנה איתא בספה"ק שתכלית הכל הוא שיהודי יגיע לדבקות בה', והתורה ותרי"ג המצוות כולם הם עצות איך להגיע לובו תדבק. והנה מדת החסד שייכת במיוחד לענין הדבקות בה', כמו שדרשו בספרי עה"פ (דברים יא) ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו, הדבק במדותיו, מה הוא נקרא רחום אף אתה רחום, מה הוא נקרא חנון אף אתה חנון. והיינו כי מדת החסד היא ענין הדבקות בה', שכאשר יהודי עושה מעשה חסד, אזי מלבד עצם מצות חסד, הריהו מקיים ג"כ הדבק במדותיו, שזו הדרך להגיע לובו תדבק - לדבקות בה'. וזהו ענין ואברהם זקן בא בימים, כיון שמדת החסד היא העצה הגדולה ביותר לדבקות בה', מה הוא נקרא רחום וחנון אף אתה רחום וחנון, ע"כ צריך יהודי בכל יום לעשות מעשה חסד, כדי להגיע לובו תדבק שזהו תכלית כל התורה והמצוות.

וע"פ כל האמור י"ל מאחז"ל במדרש (ב"ר נט), מי יעלה בהר ה' זה א"א שנאמר והעלהו שם לעולה על אחד ההרים אשר אומר אליך, ומי יקום במקום